İŞKENCE VAKASI İNCELEME RAPORU-1

MAĞDUR: HASAN BOSTAN

Tarih ve Yer: Ankara, Ağustos 2016
Raporun Dayanağı: 12 Haziran 2019 tarihli mağdur beyanı ve birebir görüşme.

1. GİRİŞ

Türkiye, özellikle 15 Temmuz 2016 sonrasında ilan edilen Olağanüstü Hâl (OHAL) döneminde işkence ve kötü muamele iddialarının ciddi biçimde arttığı bir ülke konumuna gelmiştir. Ulusal ve uluslararası mekanizmaların uyarılarına rağmen, gözaltı süreçleri ve cezaevi koşullarında işkence yasağının ihlali sıradanlaştırılmış; devletin şeffaflık ve denetim yükümlülükleri büyük ölçüde askıya alınmıştır.

Bu rapor , Hasan Bostan'ın 11 Ağustos 2016 tarihinde Ankara Mali Şube ekiplerince gözaltına alınmasıyla başlayan süreçte maruz kaldığı işkence, kötü muamele, keyfi tutukluluk ve cezaevi koşullarına ilişkin ihlalleri belgelemektedir. Raporda kullanılan doğrudan alıntılar, mağdurun kendi ifadelerini yansıtmaktadır. Yaşadıkları, kendi deyimiyle 'eskiye dair çok şeyi kaybetmesine' neden olmuştur.

Raporun iceriği, mağdurun 12 Haziran 2019 tarihinde İnsan Hakları Derneği'ne verdiği ifade ile kendisiyle gerçekleştirilen birebir görüşme esas alınarak hazırlanmıştır. Raporun amacı, Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uyum sağlamasına katkıda bulunmak ve işkencenin tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik adımların atılmasını teşvik etmektir. Raporda tırnak içinde aktarılan bölümler, mağdurun kendi beyanlarını ifade etmektedir.

2. OLAY ve SÜRECİN ÖZETİ

Hasan BOSTAN, 11 Ağustos 2016 tarihinde gözaltına alınarak, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün 'işkence binası' olarak bilinen Yenimahalle yerleşkesine götürülmüştür. Burada 17 gün boyunca hem fiziksel hem psikolojik işkenceye maruz bırakılmış, ardından tutuklanarak cezaevine gönderilmiştir. 1 Eylül 2016 tarihli 672 sayılı KHK ile mesleğinden ihraç edilmiştir. Toplam 17 aylık tutukluluk süresinin ardından tahliye edilmiştir.

Gözaltında Maruz Kaldığı İşkence:

- Gözleri çöp poşeti ile kapatılarak defalarca darp edilmiştir.
- Nefes almasını engelleyecek şekilde poşet ağzına bastırılmış, yoğun ölüm korkusu yaşamıştır.
- Pantolonu çıkarılıp makat bölgesine baskı uygulanmış, bu işkencenin eşine uygulanacağı tehdidinde bulunulmuştur.
- Alerjik rahatsızlıklarına rağmen ilaçları verilmemiş, yalnızca gizlice temin edebildiği ilaçları kullanabilmiştir.
- Günde yalnızca bir rulo ekmekle beslenmiş, öğünlerden biri tamamen kaldırılmış ve 7-8 kg kaybetmiştir.

«çöp poşetinden hışır hışır sesler geldiği için sorulan soruları duyamadım, tekmelerin nereden geleceğini bilmiyordum, sürekli vuruyorlardı, sonra ağzımı poşet kapatınca havasız kaldım, öleceğim sandım…»

Mahkemeye Sevk Süreci:

Hasan Bostan, 29 Ağustos 2016'da, işkence sonrası ağır fiziksel ve ruhsal çöküntü halindeyken mahkemeye çıkarılmıştır.

6 Ekim 2016'da 2016/42687 başvuru numarasıyla yaptığı AYM başvurusu ise 'kabul edilemez' bularak reddetmiştir.

3. CEZAEVİ KOŞULLARI

Cezaevinde işkence sona ermemiş, insanlık dışı barınma ve baskı koşulları devam etmiştir:

- 14 kişilik koğuşta 44 kişi kalmak zorunda bırakılmıştır.
- Ranza yetersizliği nedeniyle mahkûmların bir bölümü yerlerde ve lavabo bölümünde yatmıştır.
- Doktora götürülse dahi yanında sürekli görevli bulunduğundan işkenceyi anlatma imkânı olmamıştır.

«Genç gardiyanlar çok kötü davranıyorlardı, hakları olmadıkları halde avukatıma verdiğim savunmamı dahi okuyorlardı»

«Bir doktor bana Hasan Bey deyince şaşırmıştım, ilk defa insan yerine konuyordum»

Bostan'ın eşinin dedesi vefat ettiğinde, cenazeye katılması için cezaevinden çıkarılmış; ancak bir askeri araç ve üç polis aracı eşliğinde götürülerek etrafı sıkı güvenlik önlemleriyle sarılmıştır. Gün boyunca elleri kelepçeli şekilde tutulmuş, bu süreç onun için hem fiziksel hem de psikolojik açıdan son derece zorlayıcı olmuştur.

4. DEĞERLENDİRME:

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin bulunduğu her ortamda, işkence, kötü muamele veya aşağılayıcı uygulamalarla karşılaşma riski daima mevcuttur. Bu riskin azaltılması ve ortadan kaldırılması, etkin ve bağımsız denetim mekanizmalarının varlığına bağlıdır. Denetim mekanizmalarının zayıf olduğu ya da işlevsizleştirildiği durumlarda, işkence uygulamaları kolaylıkla sistematik bir nitelik kazanabilmektedir.

Türkiye'de 15 Temmuz 2016 sonrasında ilan edilen Olağanüstü Hâl (OHAL) döneminde, kitlesel gözaltılar, sürgün niteliğindeki idari işlemler ve ceza

soruşturmaları hızla artmış; bu süreçte gözaltı merkezleri ve cezaevlerinde işkence ve kötü muamele iddialarında belirgin bir yükseliş gözlenmiştir. Ulusal ve uluslararası insan hakları raporları, mahkeme kayıtları ve izleme misyonlarının bulguları, işkence, keyfi tutuklama ve hukuka aykırı uygulamaların yaygın ve sistematik hale geldiğine işaret etmektedir.

OHAL döneminin özgürlükleri kısıtlayan yasal uygulamaları kolluk kuvvetlerinin gözaltı ve soruşturma süreçlerini şeffaflıktan uzaklaştırarak keyfi ve kötü muamelelerine zemin hazırlamıştır. Bu konuda OHAL sürecinde çıkarılan kararnameler kişi hak ve özgürlüklerine, savunma hakkına ciddi kısıtlamalar getirirken yaşam hakkı da ihlal edilmiştir. Bu süreçte işkence yasağına uyulmaması için ortam yaratılmış, işkence yapan kişiler korunmuştur. OHAL ile başlayan süreç, çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) aracılığıyla cezasızlık politikasının yasal zemine oturtulmasıyla derinleşmiştir. 667 ve 668 sayılı KHK'lar başta olmak üzere birçok OHAL düzenlemesinde, OHAL süresince görev yapan kamu görevlilerinin cezai, hukuki, mali ve idari sorumluluklarının bulunmadığı hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme, işkence ve kötü muamele iddialarının soruşturulmasını fiilen imkânsız hale getirerek, keyfî uygulamaların önünü açmış ve cezasızlığı kurumsallaştırmıştır.

Ayrıca 696 sayılı KHK ile, devletin bu cezasızlıkla korunan güç tekeline siviller de dâhil edilmiştir. Bu durum, yalnızca işkence ve kötü muamele vakalarının artmasına zemin hazırlamakla kalmamış, aynı zamanda şiddetin toplumsal düzeyde meşrulaştırılması ve suç ortaklığının yaygınlaştırılması sonucunu doğurmuştur.

«Hiçbir şekilde avukatıma işkenceyi anlatamadım. Ufak detay sadece. Görüşmede görüntü ve ses kaydı vardı»

«Mahkemede yapılan işkenceyi anlattım. Hakim beni ilgilendirmez, savcılığa başvurdun mu? dedi»

Bu süreçte, yargının bağımsızlıktan uzaklaşarak siyasallaşması, hâkim, savcı ve avukatların kolaylıkla tutuklanması ve tehdit edilmesi, işkence iddialarının üstünün örtülmesine ve soruşturma açılmamasına neden olmuştur. OHAL sürecinde, birçok ulusal ve uluslararası insan hakları izleme örgütünün araştırma ve raporlarına yansıyan işkence ve kötü muamele vakalarında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Türkiye, işkence suçlarının olağanüstü hâl koşullarında dahi yasak olduğu ilkesine rağmen, taraf olduğu uluslararası sözleşme maddelerini ihlal etmiş ve bu ihlallere yönelik tatmin edici bir yanıt sunamamıştır.

Gözaltında yapılan tıbbi muayenelerde kolluk kuvvetlerinin hazır bulunması, şüphelilerin işkence ve kötü muamele iddialarını dile getirmesini engellemiş; bu uygulama, mağdurların sağlık durumlarının objektif bir şekilde değerlendirilmesini ve işkencenin resmi kayıtlara geçmesini büyük ölçüde zorlaştırmıştır. Hasan BOSTAN'ın yaşadıkları da bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Tıbbi muayenelerin bağımsız yapılmaması, işkence mağdurlarının adalet arayışını daha da zorlaştırmış ve faillerin hesap vermekten kaçınmasına zemin hazırlamıştır. Bunun yanı sıra, mahkemelerde dile getirilen işkence iddialarının soruşturulmamış ya da başvuruların reddedilmiş olması, cezasızlık politikasının bir göstergesi olmuştur. BOSTAN gibi, birçok mağdur mahkeme huzurunda işkence gördüğünü beyan etmesine rağmen bu iddialar dikkate alınmamış, yargı mekanizması etkisiz kılınmıştır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Hasan BOSTAN'ın yaşadıkları, Türkiye'de özellikle OHAL döneminde işkence ve insan hakları ihlallerinin ne denli yaygın hale geldiğini gözler önüne sermektedir. Kişilerin anayasal hakları ihlal edilmiş, özgürlükleri keyfi şekilde kısıtlanmış ve hukuki süreçler boyunca adil yargılanma hakkı ihlal edilmiştir. Bu durum, yalnızca bireysel bir mağduriyet değil, sistematik bir insan hakları sorununun göstergesidir.

Türkiye, taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve kendi iç hukukunda yer alan işkence yasağına rağmen, bu tür ihlalleri önleme ve failleri cezalandırma konusunda yetersiz kalmıştır. Kolluk kuvvetlerinin keyfi muameleleri, yargının siyasallaşması ve cezasızlık politikaları, işkence ve kötü muamele vakalarının artmasına zemin hazırlamıştır.

Bu rapor, işkencenin tamamen ortadan kaldırılması ve uluslararası insan hakları standartlarına uyum sağlanması için gerekli reformların yapılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. İşkenceye sıfır tolerans ilkesi benimsenmeli, bağımsız ve etkin soruşturma mekanizmaları oluşturulmalı, sorumlular hakkında gerekli yasal işlemler eksiksiz bir şekilde yürütülmelidir. Türkiye'nin hukuk devleti olma niteliğini koruyabilmesi ve vatandaşlarının temel haklarını güvence altına alabilmesi için bu adımların ivedilikle atılması zorunludur. Hukuk devleti olabilmenin temel şartı, insan onurunun korunmasıdır.